

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Schopnosť MSP a ekonomicko – sociálnych inštitúcií prispôsobiť sa zmenám vyplývajúcim z hospodárskej dynamiky“ (Prieskumné stanovisko)

(2005/C 120/03)

Dňa 27. apríla 2004 požiadala podpredsedníčka Európskej komisie, pani Loyola de PALACIO v mene Komisie Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval prieskumné stanovisko na nasledujúcu tému: „Schopnosť MSP a ekonomicko – sociálnych inštitúcií prispôsobiť sa zmenám, vyplývajúcim z hospodárskej dynamiky“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená prípravou prác Výboru na túto tému, prijala svoje stanovisko dňa 6. októbra 2004 (spravodajkyňa: pani FUSCO).

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 169 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom sa 5 členovia hlasovania zdržali.

Predbežná poznámka

do 10 bodov na podporu MSP a ESI v hospodárskej obmene prístupujúcich krajín, program; ktorý široko čerpá z mnohých dobrých praktík ESI v EÚ.

V duchu požiadavky, ktorú vyjadrila Európska komisia, je cieľom tohto stanoviska preskúmať navrhovanú tému z hľadiska existujúceho vzájomného a potenciálneho spolupôsobenia medzi MSP (vrátane mikropodnikateľov) na jednej strane a ekonomicko – sociálnymi inštitúciami na druhej strane (ďalej: ESI) a preštudovať rôzne typy nástrojov a modelov ekonomicko – sociálnych inštitúcií, ktoré majú alebo môžu mať základný dopad na schopnosť prispôsobiť sa tak pre MSP ako aj pre ESI.

1.3 Vhodné praktiky ESI v EÚ by naozaj mohli byť základom pre vzájomnú súčinnosť a spolupôsobenie medzi ESI a MSP, lebo by vytvorili inováčné štartovacie plochy pre spoluprácu, obnovu a dynamiku ESI a ich dôležitý potenciál využitia pre malé a stredné podniky, ktoré by tým získali skutočnú pridanú hodnotu v ich expanzii a reprodukovali by z ich vlastnej štruktúry spolupráce, reprezentatívnosti a dôvery, ktorá je medzi nimi potrebná.

1. Ciele a normatívny rámec

1.1 Európska komisia naliehavo požiadala EHSV o toto prieskumné stanovisko, pretože berie do úvahy, že úloha MSP a ESI v Lisabonskej stratégii je obzvlášť dôležitá a pretože sa domnieva, že bude môcť vyvinúť zložky, ktoré umožnia určiť rámec predpisov a podporu, potrebné pre týchto aktérov.

1.2 Táto požiadavka nasledovala po publikácii stanoviska EHSV z vlastnej iniciatívy o úlohe MSP a ESI v hospodárskej obmene prístupujúcich krajín, ktorá bola jednomyselne odsúhlasená 1. apríla 2004. Toto stanovisko sa už zaoberalo týmito dvomi typmi aktérov, určilo ich, a zmienilo sa o ich význame v EÚ ako celku z pohľadu ich podielu v ekonomike, zamestnanosti a sociálnej kohézii, ako i ich hlbokoj vzájomnej súčinnosti a spolupôsobenia. Rovnako upresnilo, že pojem hospodárskej koncentrácie je omnoho širší a dynamickejší ako pojem reštrukturalizácie. Zmienil sa o správe Gyllenhammer od vysokopostavenej skupiny, zriadenej Európskou komisiou „Riadiť obnovu“, ktorá kladie dôraz na vytváranie pracovných miest a uznáva platnosť stratégie, zameranej na benchmarking, obnovu a sociálnu kohéziu. Navrhla program, ktorý je zhrnutý

1.4 V marci 2000 navrhla Európska rada Lisabonskú stratégiu a stanovila si cieľ urobiť z Európy najdynamickejšiu a najkonkurencieschopnejšiu ekonomiku sveta, a zdraznila hlavne potrebu „nastoliť priaznivú klímu na vytvorenie a rozvoj novátorských podnikov, hlavne MSP“, s doplnením, že „Hospodárska súťaž a dynamika podnikov sú priamo závislé na prostredí, kde sú predpisy priaznivé pre investície, obnovu a podnikanie“⁽¹⁾. Na tomto základe odsúhlasila Európska rada, ktorá sa konala v dňoch 19. a 20. júna v meste Feira Európsku chartu malých podnikov, ktorá potvrdzuje, že tieto malé podniky „sú chrbticou európskej ekonomie [a] a predstavujú nenahraditeľný zdroj pracovných miest a liaheň podnikateľských zámerov“⁽²⁾. Naviac, Lisabonská stratégia vyhlasuje, že hospodársky rozmach je kľúčovým faktorom na zabezpečenie sociálnej kohézie v Európe. Komisia sa následne vyjadrila, že výzvy na prijatie Lisabonskej agendy sú potrebné na zvýšenie ponuky zamestnania a pracovných miest, zlepšenie technických vedomostí a zabezpečenie prílivu služieb z poľnohospodárstva a priemyslu bez toho, aby sa prehĺbili regionálne rozdiely v samotných krajinách⁽³⁾.

⁽¹⁾ Závety Predsedníctva – Lisabon, 23. a 24. marca 2000, bod 14.

⁽²⁾ Európska charta pre malé podniky, Luxemburg: Úrad pre úradné publikácie Európskych spoločenstiev, 2002. Komisia potvrdzuje, že Charta bola uznaná v Maribore 23. apríla 2002. (pozri http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.htm). Výbor ako i Parlament sa stále rázne dožadujú právnej hodnoty Charty, ako i potreby doslovne ju zaradiť do kapitoly o priemysle v Európskom konvente.

⁽³⁾ „Stratégia plnej zamestnanosti a pracovných miest vyššej kvality pre všetkých“ COM(2003) 006 final.

1.5 MSP, termín, ktorý zahŕňa aj mikropodnikateľov, ktoré sú ich vlastnou zvláštnosťou, sú podnikmi, ktoré zodpovedajú presným číselným kritériám, ktoré Európska komisia stanovila nasledovným spôsobom⁽¹⁾:

Kategória podniku	Počet pracovníkov	Obrat	alebo	Celková bilancia
Stredný	< 250	≤ 50 miliónov EUR		≤ 43 miliónov EUR
Malý	< 50	≤ 10 miliónov EUR		≤ 10 miliónov EUR
Mikro	< 10	≤ 2 milióny EUR		≤ 2 milióny EUR

1.6 ESI patria do celku štyroch kategórií: družstvá, poisťovacie spoločnosti, asociácie a inštitúcie. Tieto podniky sú charakteristické tým, že pri dosahovaní maximálneho zisku dávajú prednosť ich spoločenskému predmetu, čo často súvisí s regiónom a miestnym rozvojom. Ich základné hodnoty sú: solidarita, sociálna kohézia, sociálna zodpovednosť, demokratické riadenie, účasť, samospráva⁽²⁾.

1.7 Väčšina ESI je zahrnutá do štandardnej definície EÚ o MSP⁽³⁾. Tie, ktoré do takejto definície nespádajú z dôvodu ich rozsahu, majú vo všeobecnosti rovnaké vlastnosti ako MSP ako i nízku úroveň investície zvonka, nedostatok kótovania na burze, blízkosť vlastníkov – akcionárov, široké napojenie na miestnu sieť.

1.8 Európske inštitúcie určili rámec predpisov v oblasti politik pre MSP. Do roku 2005 existuje hlavná pružná smernica pre MSP tak ako tieto: Rozhodnutie Rady 2000/819/EC o viacročnom programe pre Podnik a Podnikateľstvo, a hlavne pre MSP od roku 2001 do 2005. Tento program, ktorý sa využil aj na realizáciu cieľov, stanovených v Európskej charte malých podnikov, sleduje nasledovné ciele:

- posilniť rast a hospodársku súťaž podnikov;
- podporovať podnikanie;
- zjednodušiť administratívne a právne prostredie podnikov;

(1) Doporučenie 2003/361/EK, ktoré nahrádza 96/280/CE (Ú. v. EÚ L 124 z 20. mája 2003, str. 36), ktoré nadobudne účinnosť od 1. januára 2005. Tak ako v platnom aj v novom doporučení zostávajú rovnaké definície. Mení sa len výška obratu a bilančná suma.

(2) B. Roelants (coord): Prípravná zložka na Prvú konferenciu o sociálnom hospodárstve v krajinách strednej a východnej Európy, 2002, str. 34. Spoločnými menovateľmi vypracovanými na základe definícií, predloženými Európskou Komisiou, Výborom regiónov, ECP-CMAF (Európska konferencia družstiev, sporiteľní, asociácií a inštitúcií), a FONDA (spojená s organizáciami charakteru ekonomických inštitúcií spoločnosti).

(3) McIntyre: Malé a stredné podniky v prechodnom ekonomickom období, Houndmills: MacMillian, str. 10.

— zlepšiť finančné prostredie podnikov;

— zjednodušiť prístup podnikov k pomocným službám, programom a sieťam spoločenstiev.

1.9 21. januára 2003 v Oznámení Komisie [COM (2003) 26 final] bolo prezentovaných päť správ o politikách EÚ voči MSP: dve správy o uplatnení Európskej charty malých podnikov v EÚ a v krajinách, prístupujúcich do EÚ: dve správy o aktivitách EÚ v prospech MSP; jednu správu od zástupcu MSP; a Zelenú knihu o význame podniku. Medzi inými vyzdvihnutými výzvami, správa o aktivitách EÚ ukazuje ako sa EÚ angažuje hlavne prostredníctvom štrukturálnych fondov, viacročného, už spomínaného plánu a FP6. Nakoniec, okrem Zelenej knihy bol v prospech podnikania a hospodárskej súťaže podnikateľov zostavený komunitárny akčný plán (2006 – 2010).

1.10 Európska komisia poskytla aj rámec predpisov pre ekonomicko-sociálne inštitúcie spoločnosti. Najdôležitejšie z nich sú družstvá, ktoré boli predmetom „Správy o družstvách v Európe“ z 23. februára 2004. Správa navrhuje zlepšiť viditeľnosť a chápanie družstiev, uprednostňovať zhodu záujmov ich právneho rámca v krajinách EÚ⁽⁴⁾. Zmieňuje sa o základných normách toho typu podnikov, ktoré boli definované v Doporučení WTO o podpore družstiev v júni 2002 na celosvetovej úrovni, a hlavne zástupcami vlád 25 štátov a väčšiny národných organizácií zamestnávateľov a zamestnancov. Doporučenie, ktoré sa rovnako vzťahuje na základné medzinárodné pracovné predpisy a ktoré stanovuje, že sa tieto predpisy plne uplatňujú u pracovníkov družstiev. Okrem toho, Európska komisia nedávno publikovala pracovný dokument o poisťovníach, „Poisťovacie spoločnosti v rozšírenej Európe“ z 3. októbra 2003, ktorý určuje základné predpisy pre tento typ ESI⁽⁵⁾.

2. Sociálno-ekonomický rámec

2.1 Komisia uznala, že MSP sú základom európskej ekonomie so 66 % celkovej zamestnanosti a 60 % celkovou pridanou hodnotou EÚ, okrem poľnohospodárskeho odvetvia. Regióny s vysokou koncentráciou MSP, ako je oblasť Emilia Romagna, Bad-Württemberg a Jutsko patria k tým, ktoré sa tešia vysokému HDP na obyvateľa a vysokej miere zamestnanosti⁽⁶⁾.

(4) Hlavne v rámci uplatňovania Nariadenia o európskom družstve. Pozri nariadenie CE číslo 1435/2003 Rady z 22.7.2003 o štatúte európskych družstiev (SEC).

(5) Európska komisia: Pracovný dokument – Družstvá v rozšírenej Európe, 3. októbra 2003, str. 5.

(6) Európska komisia (2004): Nové partnerstvo pre Kohéziu – Konvergenciu, Hospodársku súťaž, Spoluprácu – Tretia správa o hospodárskej a sociálnej kohézii, str. 5 a 8.

2.2 EHSV vo svojom stanovisku „Sociálne hospodárstvo a jednotný trh“⁽¹⁾ zdôraznil hospodársky a sociálny význam ESI a naznačil, že tieto sú nepostrádateľnými organizáciami podnikateľskej plurality a rôznorodosti⁽²⁾. Takéto uznanie prišlo od samotnej Komisie, hlavne v *Správe o družstvách v Európe*, a v konzultačnom materiále „Poistovacie spoločnosti v rozšírenej Európe“, o ktorom sme sa zmienili vo vyššie uvedenom odstavci 1.10. V EÚ stále narastá sociálny a hospodársky význam podnikov a ekonomických inštitúcií spoločnosti; s približne 9 miliónmi priamych pracovníkov na trvalý úväzok, predstavujú 7,9 % platených pracovných miest občanov⁽³⁾. Navyše, združujú pozoruhodnú časť občianskej spoločnosti: podľa Európskej komisie, družstvá majú 140 miliónov členov a poisťovacie spoločnosti 120 miliónov. Teda uvažuje sa o tom, že viac ako 25 % občanov EÚ sú členmi ESI, kde majú rozhodujúcu sociálnu a hospodársku úlohu: výrobcovia, spotrebitelia, sporitelia, nájomníci bytov, poistenci, študenti, dobrovoľníci, atď. ESI sa rozvíjajú vo všetkých odvetviach, a hlavne vo verejnoprospešných službách⁽⁴⁾, ako sú zdravie, životné prostredie, sociálne a vzdelávacie služby⁽⁵⁾. Majú tiež základnú funkciu pri vytváraní ekonomického kapitálu, schopnosti zamestnávať znevýhodnené osoby, sociálne blaho, revitalizáciu miestnych hospodárstiev a modernizáciu modelov miestnej správy. Niektoré z nich zaviedli systémy spoločenskej bilancie, kde sa zhodnocujú ich sociálne dopady a dopady na životné prostredie.

2.3 MSP a ESI sú dôležitým činiteľom zamestnanosti a opätovného zaradenia do zamestnania v dôležitých priemyselných koncentráciách, ku ktorým dochádza, počnúc odvetvami, kde sa prepúšťa a tých, ktoré znižujú počet pracovných miest, po tradičné odvetvia (remeselné práce, remeslá) a iné, ktoré sa šíria, ako služby podnikom, ITC, odvetvia vysokej technológie, výstavba a verejné práce, príbuzné služby (vrátane zdravotníctva) a turistiky.

2.4 Avšak MSP a ESI čelia zvláštnym výzvam. Európska charta malých podnikov uznala, že tieto sú omnoho citlivejšie v oblasti koncentrácií podnikateľského prostredia. Zelená kniha Európskej komisie o Podnikaní potvrdzuje, že ESI na základe toho, že musia uplatňovať „podnikové princípy a výkon na to, aby dosiahli ekonomické a spoločenské ciele, musia poukazovať na mimo-

⁽¹⁾ Stanovisko HSV CES 242/2000, Ú. v. ES C 117 z 26.4.2000.

⁽²⁾ V najnovšej štúdii OECD upresnilo, že „sociálna ekonómia spoločnosti“ je širší pojem ako neziskový sektor, pretože je menej prísne spojená s nedistribučnými tlakmi, podľa ktorých organizácie nemôžu legálne znovu zaslať ich prebytky ich majiteľom (OECD 2003, „Neziskové odvetvie v meniacom sa hospodárstve“, Paríž, str. 299).

⁽³⁾ Tieto zamestnania nezahŕňujú nepriame zamestnania, ako napríklad nezávislí poľnohospodárski pracovníci, alebo MSP, ktoré sú členmi družstva. CIRIEC 2000: „Podniky a organizácie tretieho sektoru: strategické výzvy pre zamestnanosť“ Univerzita v Liège.

⁽⁴⁾ Takt a zákonná pomoc, 2002, str. 44.

⁽⁵⁾ Pozri chartu Stálej európskej konferencie CMAF (Stála európska konferencia družstiev, poisťovní, asociácií a inštitúcií).

riadne výzvy, ktoré sa vzťahujú na prístup k financovaniu, vzdelaniu, riadeniu a poradenstvu“⁽⁶⁾.

2.5 MSP a ESI môžu zohrávať významnú úlohu v sociálnych a ekonomických zmenách rôznym spôsobom a mnohými vhodnými praktikami: využitím nových osôb na pracovnom trhu; podporou inovačnej schopnosti mikropodnikov a malých podnikov; opätovným zaradením nezamestnaných osôb, prepustených priemyselnými podnikmi, ktoré museli znížiť ich stavy, alebo zatvoriť podnik do zamestnania; otvorením poisťovní sociálnej podpory; otvorením nových podnikov v odvetviach, ktoré sa rozvíjajú; vytvorením služieb a subdodávok; transferom krízových podnikov na ich zamestnancov; podporovaním vytvárania mikropodnikov a nezávislého zamestnania; a kvalitatívnou zmenou samotného odvetvia. Navyše ESI môžu prispieť zvláštnym podielom k tejto koncentrácii tak ich schopnosťou vzdelávať k podnikateľstvu, ktorú už preukázali, ako i hodnotami, ktoré podporujú, ako je sociálne zodpovedné podnikanie, demokracia a účasť občanov, vrátane finančnej implikácie pracovníkov v podniku, sociálne začlenenie, záujem o miestny rozvoj a trvalo udržateľný rozvoj.

2.6 V EÚ existuje významná súčinnosť medzi zmluvnými MSP a ESI s potenciálom ešte omnoho väčšieho rozvoja. K tomuto vzájomnému pôsobeniu dochádza prinajmenšom na základe nasledujúcich troch modalít:

a) MSP v širokom rozsahu využívajú externé služby ESI. Teda družstevné banky často podporujú štartovacie projekty a rozvoj zmluvných MSP.

b) MSP využívajú medzi sebou štruktúry ESI: aby si medzi sebou vytvorili podnikové systémy (siete, skupiny, spoločné podporné štruktúry), alebo aby získali úspory z medzičlánkov hospodárstva (družstvá MSP na nákup a komercializáciu), ako aby aj zaviedli mechanizmy vzájomného ručenia pôžičiek v bankách, atď. Tieto štruktúry im umožňujú podstatne zvýšiť ich konkurencieschopnosť.

c) Modely ESI (ako poisťné fondy, verejnoprospešné služby, nestranné obchodné siete, atď.) môžu byť inšpirujúce pre rozvoj MSP.

⁽⁶⁾ Európska komisia: Zelená kniha – Podnikanie v Európe COM(2003) 27 final, bod C ii).

3. Typy vhodných praktík, užitočné k inšpirácii verejných politík, ktoré by bolo potrebné lepšie preskúmať

3.1 Všeobecné dôvody

3.1.1 Komisia publikovala prípady vhodných praktík v rôznych dokumentoch, ktoré sa týkajú akcií BEST v rámci viacročného programu, „to znamená praktiky, ktoré vhodne ilustrujú priblíženie sa k napredovaniu (súčasnemu) v podpore podnikom, ktoré si zasluhujú zvýšenú pozornosť a záujem“⁽¹⁾. Nejde o najlepšie praktiky („best practice“), ale ich cieľom je inšpirovať k zmenám a lepším praktikám („better practice“, ktoré umožnia dospieť k záverom a smerovaniu línií politík EÚ.

3.1.2 EHSV si je vedomý, že sa v posledných rokoch odvíedla významná práca vo vytváraní správnych postupov v oblasti MSP. (pozri horeuvedené činnosti BEST). Typy vhodných praktík, ktoré nasledujú, sa týkajú výlučne existujúceho vzájomného pôsobenia a potenciálu medzi MSP a ESI. Sú ilustrované v priloženej konkrétnej dokumentácii a zároveň ukazujú schopnosť prispôsobiť tieto modely a ich evolučný charakter hospodárskej dynamike v rámci jednotného trhu a globalizácie.

3.1.3 Generalizácia typu je užitočná na navodenie smerom k návrhom verejných politík, ktoré môžu posilniť dynamiku MSP a ESI v perspektíve Lisabonskej stratégie. Ide o prípady dobrých praktík medzi ESI, ktoré by mohli MSP prevziať, alebo o vzájomné pôsobenie medzi MSP a ESI, kde sa priamo využívajú v MSP a mohli by byť výhodné.

3.1.4 Pracovná hypotéza, preukázaná už čiastočne v niektorých prípadoch je, že každá z týchto modalít kryje alternatívne náklady (opportunity cost)⁽²⁾, ba dokonca čisté zisky pre verejný rozpočet so strednodobým výhľadom.

3.2 Typológia správnych postupov

3.2.1 Vytváranie a zachovanie pracovných miest v nových podnikoch alebo reštrukturalizáciou podnikov. Skúsenosti ESI v rôznych krajinách EÚ smerujú k tomu, aby ukázali, že systémy financovania podpôr pracujúcim, ktorí stratili ich zamestnanie a pomoci na oživenie ich podniku, ktorý je v krízovej situácii,

(1) GR Podnik (2002): Pomoc na rozvoj podnikania – „sprievodca dobrých postupov“ pre organizácie, ktoré podporujú podnikanie, str. 11.

(2) Alternatívne náklady (opportunity cost) sú „príjmom alebo ziskom, o ktorom bolo rozhodnuté vopred, a ktorý je výsledkom zavedenia čiastočného rozhodnutia, keď sú finančné zdroje limitované, alebo keď sú implikované výhradne vzájomné projekty. Napríklad, náklady druhej najlepšej varianty využitia zdrojov tým, že sa vybuduje na stavenisku továreň sú príjmom, o ktorom sa rozhodlo vopred, keď sa nebude budovať komplex kancelárií na tom istom mieste. Takisto príjem, ktorý sa získa tým, že sa nevybuduje továreň, ak sa vybuduje komplex kancelárií, predstavuje alternatívne náklady pre komplex kancelárií. Alternatívne náklady sú dôležitým faktorom pri rozhodovaní, pretože predstavuje náklady, ktoré nie sú zaregistrované v účtoch predmetnej organizácie“ (Oxford Dictionary of Finance and Banking; Oxford: Oxford University Press, 1997, str. 252).

alebo na to, aby sa z neho vytvoril nový podnik, organizované za dostatočnej podpory, môžu nielen vytvoriť alebo zachovať pracovné miesta a vytvárať alebo zachovať hospodárske aktivity, ale umožňujú aj štátu a/alebo finančníkom znova nadobudnúť za relatívne krátky čas celú sumu prideleného financovania, ba dokonca viac⁽³⁾.

3.2.2 Systémy a zoskupenia („clusters“) podnikov na dosiahnutie rozvoja, inovácie a hospodárskej súťaže. ESI vytvorili regionálne zoskupenia, ktoré sa neskôr integrovali do horizontálnych alebo paritných skupín, hlavne v severnom Taliansku a v španielskom Baskicku, transformovali tieto podniky (väčšinou malé a stredné) na jeden z prvých ekonomických činiteľov ich vzájomných regiónov a vytvorili centrá technologickej obnovy a vrcholového manažmentu.

3.2.3 Vklady do spoločného, aby sa usporili náklady na medzičlánkoch. Vo viacerých európskych krajinách, sa podstatná časť zmluvných MSP v niektorých odvetviach, vrátane mikropodnikov a nezávislých pracovníkov (ako malí obchodníci v Taliansku, kaderníci a mäsiari vo Francúzsku, pekári v Nemecku) zoskupila v združeniach, vo všeobecnosti vo forme družstiev, aby zaviedli spoločný nákup, komercializáciu alebo služby. Každý MSP zostáva úplne autonómny, s možnosťou zvýšiť svoju konkurencieschopnosť, uchovať alebo rozšíriť svoje trhy, vyhnúť sa subdodávkam a prostredníkom a ušetriť náklady stupňového hospodárstva. Pre kolektív je tento systém garantom uchovania zamestnanosti a miestneho rozvoja⁽⁴⁾.

3.2.4 Prístup k financovaniu a zníženie rizík. Vzájomné ručenie umožňuje MSP aj mikropodnikom a nezávislým pracovníkom, ktorí nemajú dostatočné garancie, získať prístup k úveru. Spoločnosť vzájomného ručenia (ktorá je často garančnou poisťovňou) má poslanie zaručiť sa vo výhradný prospech toho, kto si požičiava. V prípade nesplatenia znáša spoločnosť konečnú ťarchu z garančného fondu, ktorý je z príspevkov pridružených MSP. Spoločné fondy medzi ESI sa využívali pri projektoch vytvárania, prebudovania alebo rozvoja podniku ako mocné páky na pôžičky z banky tak, že sa vytvorila v bankách dôvera⁽⁵⁾.

(3) Pozri tiež systém „jedinej platby“ (pago único) v Španielsku. Toto opatrenie spočíva v možnosti získať dvojročnú podporu v nezamestnanosti v jedinej platbe pre pracovníkov, ktorí sa rozhodnú založiť družstvo alebo pracovný kolektív, („sociedad laboral“) alebo ktorí sa rozhodnú stať sa pracujúcimi členmi v týchto podnikoch za podmienky, že v podniku pracovali minimálne 12 mesiacov.

(4) Hlavne pozri stránku Francúzskej federácie družstiev a remeselných združení <http://www.fccga.coop>, a stránku Associazione Nazionale Cooperative fra Dettaglianti <http://www.ancd.it/>

(5) Najmä fond SOCODEN medzi družstvami s francúzskou výrobou, pozri <http://www.scop-entreprises.com/outils.htm>

3.2.5 *Služby kolektív.* Ukázalo sa, že ESI sú dôležitým aktérom v oblasti sociálnych, zdravotných, vzdelávacích a kultúrnych služieb, hlavne v rámci privatizácií, pretože spájajú ducha podniku a zachovanie všeobecného záujmu, ktorý je podstatou týchto služieb. Týmto spôsobom sa ukázalo, že tieto podniky poskytujú často príspevky najvyššej kvality za nižšiu cenu ako tie, čo poskytol štát. V niektorých prípadoch sú tieto služby predmetom miestnych partnerstiev verejnosúkromného sektoru, medzi ESI a miestnymi vládami partnerstvá vo verejnoprospešných službách, ako pracovné stredisko, centrum starostlivosti a pomoci v domácnosti, atď.

3.2.6. *Výrobný cyklus a kvalitná a etická komercializácia.* ESI sa špecializovali v komercializácii produktov, u ktorých môžu zabezpečiť stálu kvalitu a sledovať výrobný reťazec, kde môžu zabezpečiť trvalú etiku (absencia vykorisťovania, rešpektovanie pracovných noriem, spravodlivé odmeňovanie, atď.).

4. Doporučenia zamerané na program akčného výskumu s cieľom určiť dlhodobé politiky na podporu MSP a ESI ich vzájomným pôsobením

4.1 Všeobecné úvahy

4.1.1 Rozhodujúci spoločný význam MSP a ESI v európskej ekonomike a zavádzaní Lisabonskej stratégie a potenciál pozitívneho vzájomného pôsobenia, ktorý existuje medzi týmito dvomi typmi aktérov využívaním modelov a štruktúr ESI sa usilujú vyvinúť nové spoločné úsilie na európskej úrovni na ich propagovanie a ich podporu.

4.1.2 EHSV zohľadnilo hlavne existujúce programy na podporu MSP, ale zároveň zaznamenáva neuspokojivé štruktúry, ktoré sú tu na podporu ESI, ako i na podporu iniciatív, uprednostňujúcich vzájomné pôsobenie medzi MSP a ESI.

4.1.3 Navyše zaznamenáva nedostatok dôkladných, úplných, transeurópskych a multidisciplinárnych štúdií, ktoré dokazujú a odhadujú alternatívne náklady vhodných postupov, ktoré uprednostňujú posilňovanie MSP a ESI v ich vzájomnej súčinnosti.

4.1.4 Takýto nedostatok vážne limituje vypracovanie politik verejnej podpory MSP a ESI v ich vzájomnej súčinnosti. Vskutku, aby sa mohli tieto politiky určiť, je dôležitá neustála kontrola a analýza ich bilancie náklady – zisky.

4.2 Osobitné odporúčenia

4.2.1 Založenie Európskeho monitorovacieho centra pre ekonomicko – sociálne inštitúcie a zavedenie viacročného programu na vzájomné pôsobenie ESI-ESI a MSP-ESI

4.2.1.1 EHSV navrhuje zriadenie Európskeho monitorovacieho centra pre ekonomicko – sociálne inštitúcie, ktoré by robilo prieskum nielen o samotných ESI, ale aj o tom, ako môže byť takéto vzájomné pôsobenie podstatným pre hospodársky rozvoj MSP a ESI, ako i na podporu ekonomickej zodpovednosti podnikov a boja proti vylúčeniu.

4.2.1.2 Toto monitorovacie centrum by bolo podporované Európskou komisiou a vládami 25 členských štátov EÚ. Zahŕňovalo by organizácie ESI, ako i výskumné centrá o ESI na univerzitách. Spolupracovalo by s monitorovacím centrom pre MSP.

4.2.1.3 EHSV tiež navrhuje zavedenie multidisciplinárneho a celoeurópskeho trojročného výskumu, ktorý by uskutočňovalo monitorovacie centrum, aby sa pristúpilo k presnému určeniu vhodných praktík systémov ESI, ktoré priamo rozvíjajú MSP, alebo ktorých model ponúka rozvojový potenciál MSP hlavne v oblastiach, uvedených v odseku 3.

4.2.1.4 Tento výskum sa zameria na preukázanie alternatívnych nákladov, ktoré sa týkajú hlavne výpočtu:

- priamych mikroekonomických nákladov – ziskov;
- počiatkové a konečné náklady – zisky hospodárskeho reťazca;
- hodnoty nehmotného majetku;
- spoločenských nákladov – ziskov, zo spoločenského auditu;
- multiplikačných efektov;
- z diferenciálu nákladov v hypotéze absencie spomínaného modelu (náklady „nedružstevného charakteru“ a náklady navyše pre štát a kolektív v prípade náhleho zániku družstiev).

4.2.1.5 Závery výskumov Európskeho monitorovacieho centra ESI budú musieť byť zverejnené významným úsilím v komunikácii európskych inštitúcií, vlád členských štátov a obyvateľstva vo všeobecnosti.

4.2.1.6 EHSV bude dbať na správy vývoj výskumu, ktorý bude monitorovacie centrum pre ekonomicko – sociálne inštitúcie realizovať, pristúpi k hodnoteniu záverov po troch rokoch a bude skúmať možný dopad týchto záverov na politiky Európskej komisie, ktoré sa vzťahujú na MSP a ESI.

4.2.2 Celková účasť MSP a ESI na európskych podporných programoch pre podniky

4.2.2.1 EHSV žiada Komisiu zabezpečiť, aby ESI mali možnosť nestranne sa zúčastňovať na novom viacročnom programe pre podnikanie v období 2006 – 2010 a podporovať iniciatívy, zamerané na vzájomné pôsobenie medzi MSP a ESI a hlavne využiť ESI v spolupráci medzi MSP.

4.2.2.2 EHSV rovnako žiada, aby miera účasti MSP a ESI na programoch EÚ, ktoré umožňujú prístup k výskumu, obnove a na svetové trhy, bola zaradená medzi priority európskych politík.

4.2.2.3 EHSV sa domnieva, že význam projektov v prospech MSP v štrukturálnych fondoch by sa mal zachovať, a že význam projektov v prospech ESI a spolupôsobenia medzi ESI a MSP by sa mal zvýšiť, najmä takých projektov, ktoré uprednostňujú vytváranie nových pracovných miest a rozvoj vidieckych oblastí. Prístup k štrukturálnym fondom by nemal byť limitovaný v závislosti od sféry činnosti jednotlivých podnikov.

4.2.3 Integrácia záverov Medzivládnej konferencie OECD v Istanbuli o MSP a ich rozšírenie na ESI

4.2.3.1 EHSV rovnako navrhuje Komisii, aby sa vrátila k politickým záverom Medzivládnej konferencie v Istanbuli o MSP a aby ich rozšírila na ESI. Žiada teda viac prispôsobený prístup k potrebám a vlastnostiam MSP a hlavne ESI:

— Zlepšiť prístup k financovaniu MSP a ESI vo chvíli, kde kritériá z Bâle na získanie pôžičiek z banky sa stávajú prísnejšie pre rizikové a podkapitalizované podniky;

— Podporiť partnerstvá, siete a združenia medzi MSP a ESI;

— Urobiť poriadok a trvalo začleniť empirické údaje o situácii v MSP a ESI;

— Redukovať bariéry pre MSP a ESI na verejných trhoch, hlavne znížením administratívnych a právnych bremien, ktorým čelia;

— Robiť prevenciu a ochranu podnikov v kríze a úpadku;

— Podporiť vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov;

— Podporiť informačné a spravodajské technológie ⁽¹⁾.

4.2.4 Zlepšenie sociálneho dialógu na podnárodnej, národnej a komunitárnej úrovni

4.2.4.1 Vo viacerých krajinách EÚ, hlavne v niektorých nových krajinách nie sú MSP dostatočne zastúpené v národných inštanciách sociálneho dialógu. EHSV sa domnieva, že by mali byť zvýhodnené v starostlivosti o účinnosť verejných politík podpory a regulácie týchto podnikov a že veľké podniky ako aj sektor MSP by mali mať možnosť vyjadrovať svoje postoje na rovnoprávnej úrovni.

4.2.4.2 Vo väčšine krajín EÚ, ako i na úrovni spoločenstva, nie sú ESI vôbec zastúpené v sociálnom dialógu. EHSV dáva podnet, aby sa viac budovali a ešte posilňovali organizácie, zastupujúce ESI, ktoré budú viesť sociálny dialóg tak na úrovni spoločenstva, ako i v rôznych štátoch EÚ. Viac sa musí zohľadňovať názor týchto organizácií na vypracovanie smerníc, ktoré sa vzťahujú na podniky ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Pozri: Cordis Focus čís. 247, 14. jún 2004, strana 14.

⁽²⁾ Právne, účtovné predpisy, atď.

4.2.5 Výskum o spôsoboch propagácie účasti pracovníkov na rozhodovacom procese a na majetku podniku

4.2.5.1 ESI vyvinuli špecifické know-how v oblasti účasti zamestnancov na rozhodovacom procese a na majetku týchto podnikateľských subjektov. Konkrétne jedna časť družstiev vyvinula systém „družstevno-asociačná práca“⁽¹⁾, v ktorom všetci alebo väčšina spoločníkov sú zároveň pracovníkmi a naopak, a každý má jeden hlas v rozhodovacom procese nezávisle od jeho finančného podielu v podniku, pričom podiely sú nominálne a neprevoditeľné. Táto forma združovania je jedna z faktorov, ktoré vysvetľujú úspech viacerých príkladov vhodných praktík spomínaných v tomto stanovisku (viď príklady 1.1, 2.1, 5.1 a 6.1 v prílohe). Tento systém vyzýva k priamej zodpovednosti pracovníkov na napredovaní ich podniku a umožňuje im plne sa zúčastniť na plánovaní stratégie jeho rozvoja. V dnešnej dobe v rámci „ekonomiky vedomostí“, uvedenej medzi lisabonskými cieľmi, sa čím ďalej tým viac kladie dôraz na to, že základom podnikov je „ľudský kapitál“ a táto forma podnikateľského združovania sa vyznačuje svojim moderným a inovačným charakterom.

4.2.5.2 EHSV navrhuje Komisii, aby vo vyššie spomínanom monitorovacom centre a v tematických seminároch, ktoré bude

organizovať, táto osobitná forma podnikateľského združovania bola preskúmaná z nasledovných hľadísk:

- z hľadiska možnosti uplatnenia tohto modelu na konvenčné MSP s cieľom definovať, v aké opatrenia a modifikácie budú potrebné;
- z hľadiska ich právnej úpravy.

5. Závery

5.1 MSP sú základňou hospodárstva a zamestnanosti v Európe a z tohto hľadiska sú prvým aktérom, ktorého sa týkajú Lisabonské ciele. ESI zohrávajú narastajúcu úlohu v sociálnej kohézii a miestnom rozvoji. Možnosť spolupôsobenia medzi MSP a ESI, hlavne v širokom využívaní služieb ESI v MSP v záujme oboch typov podnikov, bola doteraz v širokej miere veľmi málo využívaná.

5.2 V dôsledku toho EHSV navrhuje Komisii, aby znova preskúmala existujúce a potenciálne spolupôsobenie medzi MSP a ESI a prispela k tomu, aby sa demonštrovalo, že toto spolupôsobenie je užitočné pre rozvoj týchto dvoch typov podnikov v rámci hlbokých zmien, spôsobených hospodárskou dynamikou a hlavne pre politiky regionálneho rozvoja, sociálnej kohézie a obnovy.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ „Cooperative worker ownership“ po anglicky. Hlavné zásady tohto osobitného spôsobu práce boli stanovené vo Svetovej deklarácii družstevno-zamestnaneckého vlastníctva (Február 2004), ktorú vydala Medzinárodná organizácia družstevno-priemyselnej a remeselníckej výroby a služieb z Medzinárodnej družstevnej asociácie (CICOPA). Táto deklarácia je výsledkom jedného a pol roka konzultácií medzi jej celosvetovými členmi. Predmetné ustanovenia týkajúce sa družstevno-asociačnej práce („worker cooperatives“ v angličtine) dopĺňajú všeobecné družstevné normy stanovené v Deklarácii o družstevnej identite (Vyhlásenie o družstevnej identite) Medzinárodnej družstevnej aliancie ako aj v Odporúčaní 193/2002 Medzinárodnej organizácie práce (Odporúčanie o propagácii družstiev).